

SZIGETI ÉLŐKÉPEK

Irla Somogyi Vilmos

Egykor megílogattuk Krudy Gyulát a szigeten. Ez akkor volt, amikor Krudy előérjesztést adott a Közmunkatanácsnak és felajánlotta: engedje meg a tanács, hogy ő maga költségen megosinálja a szigeti múzeumot.

Akkor már húsz esztendeje lakott a szigeten. Ez idő alatt összegyűjtötte a szigetre vonatkozó összes okiratokat, melegeket, térképeket, képeket és emlékeket.

— Ezeket részint: közzételtem Szigetjé sélők című lapomban. Ebből összesen hat példány jelent meg. Azután megszűnt. (Szűnel. Hozzáteszi:) Mint a régiek mondták: »Partolas hiánya miatt.«

... Gárdakaplányi alakja felejthetetlen. Borosüveget tartott a kezében és belépésünkkor felénk nyújtotta. És megszólalt: »Nehogy azt hidd, hogy megmérgelek és nagyot túzó az üvegből.

Valami aktuális dolgot készültünk kérdezni, de Krudy intett, hogy felénel se tart meg.

— Toldy Miklós Piroskája — kezdette beszélni, multba felelő kezű hegedűhúrhoz hasonló hangján — Itt van eltemetve a szigeti romok között. Szoporúfűzfa hirdette a helyét, amikor ideköltöztem. Azóta... A vadregényes sziget eltűnt, örökre! Elbűntek a rozmaringillatú bűvölképek. Tíz-ezer róza illata tűnt el a szigetről. De én ezer évre visszamenő tudom rekonstruálni a szigetet, mint ahogy az Feszty-körkép a magyarok - belvételét eleveníti

fel. A látogatók ne csak azt lássák, ami ma van, hanem történeti oktatást is nyerjenek.

— Sélálnak, strandolnak — folytatta megrovó hangon — de nem tudnak semmit! Azt sem tudják, hol járunk. Azért kellene egy múzeum, egy szoba, vagy egy ször...

A virágokról folytatta. Hock Jánost idézte:

— A Rózsá érzése átmelegít. A Szegfű felvidí. A Nefelejse megidült. Az Orgonáé felrészli. Az Ószirózsáé lehangelő. A Liliomé pedig ahítatra int.

Ismét visszakanyarodott a sziget multjára.

— Itt volt a legnagyobb az árny, mint az Kárpály Zoltánban olvasható. És a cigánypalatinus idején cigányok is laktak itt, akik részint kovácsok voltak, részint pedig adatokat szolgáltatnak a főherceg cigányszótlárába...

— Csak az tudják, hogy a szigeti: Nyulak szigetének hívják, hogy Arany János lögyek alatt szereltt pihenni — dohogott tovább: — De nemcsak közhelyekből áll a történelem! — csaltant fel keserűen.

— Igen, én élőképeket rendeznek a sziget korszakairól! Milyen volt az Árpád-királyok, Szent Margit, IV. Béla, a mohácsi vész idejében! Ahány koponyát és embercsontot kitének itt a kerészek, az mind Magyarország történelme!

— Mi meghalunk, sóhajtott és nem lesz, aki emlékezzék a sziget történelmére. Senki nem tud majd semmit.

— Ma még tehetünk valamit. A csillagok ifjúságunk tanul, szebben ragyognak itt, mint yalamikor,

Nagyot sóhajtott, majd hozzátette:

— Ha már nem is vár tőlük semmit az ember...

*

Az éjjeliszekrényén kis füzet. »Öreg magyar bölcsesége. Eppen itt van nyitva: »Ha Orbán (máj. 25) neve, a szőlő sír.«

»Ha a kakuk és a vadlúd alatt repül, meleg lesz a tavasz...«

»Ha a tölgyfán már május előtt vannak levelek, úgy jó termés lesz...«

S mikor lesz májusban szép idő?

»Ha az esti pir aranyzínű, ha napnyugalkor sűrű köd van, ha a pacsirta magasban dalol, ha nagy a harmat, ha reggel szél van, ha a békák magasban ülnek, szép idő lesz...«

Mellette lilaszínű, panyvaerdőre utaló rajzzal cífrázott könyv. Álmoskönyv.

Ebből meg udhadtuk, hogy Káposztát enni — meggazdagodás.

Vereskáposzta — civakodás. Kékkáposzta — harag.

Káposztagyalyu — hideg időjárás. Ezeket a füzeteket olvasgatja Krudy Gyula éjjel, elalvás előtt. Nagyot húzott az üvegből, majd így szólott:

... Krudy Gyula mulatságból olvasta az álmoskönyvet.

— Nincs ebben Zarathustra bölcsesége fiam, s aki ezt mind elhiasi, az Zarathustra tulajdonának pontosan csak két-harmad része.

(Zarathustrának kilenc ökre volt.)